

Zelda Schneurson

Svatko od nas

ima
ime

Izabrane
pjesme

Preveli s hebrejskog:
Sonja Makek i
Rami Željko Shoresh

STAJER GRAF

BET ISRAEL

Zelda Schneurson
SVATKO OD NAS IMA IME

Zelda Schneurson
legendarna izraelska pjesnikinja
SVATKO OD NAS IMA IME
Izabrane pjesme

Naslov izvornika:

Zelda Schneurson

»Shirey Zelda«

Copyright © Hakibutz Hameuchad Publishing House Ltd, 1985.

Knjiga je objavljena u dogovoru s Institutom za prevodenje hebrejske književnosti.
Published by arrangement with The Institute for The Translation of Hebrew Literature.

Zahvaljujemo Veleposlanstvu Države Izrael u Republici Hrvatskoj

Zelda Schneurson

SVATKO OD NAS
IMA IME

Izabrane pjesme

Preveli s hebrejskog:
Sonja Makek i Rami Željko Shoresh

Priredila:
Jasminka Domaš

STAJER GRAF

•

BET ISRAEL

Zagreb, 2021.

*Jutros mi je prišao anđeo
i pitao me kako čovjek nauči
voljeti.
Rekoh mu: »Zaljubi se beznadežno.«*

Jasminka Domaš, »Zeldi onkraj beskraj«

Sadržaj

Riječ urednice (Jasminka Domaš)	11
Svjetovi stvaralaštva (Ilan Mor)	13
Kiduš	15
Kao cvijet ciklame	16
Neobična biljka	17
Izgurala sam iz srca	18
Vrijeme slobode	19
Stajala sam u Jeruzalemu	20
Kad sam blagosloвила šabatnje svijeće	21
Sunce je kod mene	22
Crna ruža	23
Sitan pijesak, strašan pijesak	24
Erev Jom kipurim	25
U satu moje zamišljenosti	26
Stare jele	27
Sudjelovanje u žalosti	28
[Ujutro sam mislila...]	29
U snu	30
Prijateljstvo bijelog jasmina	31
Narančasti leptir	32
U onoj noći	33
S djedom	35
Upalite svijeću	36
Mrtva ptica	37
Pjesma djetinjstva	38

Nevidljivi Karmel	39
[U njegovim su očima...]	40
Kiša koja pada na sunčana brda	41
Sunce je osvjetlilo vlažnu granu	42
Ti šutiš	43
Kad si bio ovdje	44
[Čak su i bademi...]	45
Burni dijalog	46
Kad je živio kralj	47
Ne odbacuj me	48
Očarana ptica	49
Drvo akacije	50
Tiha jeka	51
Moja samotna duša	52
Cijelu noć sam plakala	53
Gredica šafrana	54
[Bili smo poput ježeva...]	55
[Probudih se...]	56
[Sve se izjalovilo...]	57
Na drugom katu	58
Grana jasmina	59
Dvije strane svijeta	60
Slabašno svjetlo za Šlomija	61
Djeca u domu za slijepe	62
Tko može odoljeti ljepoti svjetla	63
Vrlo stara pjesma	64
Otok	65
Dala sam tisuću zavjeta	66
U hodniku	67
Lutajući muzičari	68
Kitovi	69
U toj zvjezdanoj noći	70

Pohvale malom balkonu	71
Crni leptir	72
Dva temelja	73
Kad čežnja	74
[U toj čudnoj noći...]	75
[Rekao sam svojoj duši...]	76
Čuđenje	77
Borovi začuđeni suncem	78
Drvo života	79
[Kad se stijene osipaju...]	80
Svatko od nas ima ime	81
Mjesec podučava Bibliju	83
Zapali svijeću	84
Moj mir	85
Teška tišina	86
[Posljednjeg dana neću plutati...]	87
Pisanje kao molitva (Jasminka Domaš)	89

Riječ urednice

Put do objavljivanja knjige nikad nije ni brz ni jednostavan. Riječ je uvijek o procesu u kojem sudjeluje više stručnih i entuzijastičnih osoba. Upravo ovim putem želim zahvaliti suizdavačima Židovskoj vjerskoj zajednici Bet Israel i Stajer Grafu.

Posebice zahvaljujem veleposlaniku Države Izrael u Republici Hrvatskoj, Njegovoj ekscelenciji Ilanu Moru koji je napisao uvodne riječi o Zeldinoj poeziji. Moj osjećaj zahvalnosti pripada i prevoditeljima Sonji Makek iz Zagreba i Ramiju Željku Shoreshu koji živi u Izraelu i s kojima sam provela priličan broj sati nastojeći da Zeldina poezija u ovom prvom prijevodu s hebrejskog na hrvatski jezik sačuva Zeldin originalan i jedinstven poetski izričaj. Hvala i dugogodišnjoj prijateljici i prevoditeljici Iskri Pavlović na njezinom doprinosu i dragocjenim savjetima kao i književnici i novinarki Ružici Aščić na njezinom trudu i ne-sebičnoj suradnji.

Tijekom rada na knjizi koja nosi naslov prema Zeldinoj pjesmi »Svatko od nas ima ime« poticali smo jedni druge da dovršimo ono što smo započeli i da čitateljima u Hrvatskoj predamo u ruke stihove koji nas svojom dubokom i iskrenom osjećajnošću sve zajedno povezuju.

Jasminka Domaš

Zagreb, svibanj 2021.

Svjetovi stvaralaštva

Zelda Schneurson (1914.–1984.) bila je religiozna pjesnikinja koja je u svojoj osobnosti i poeziji objedinjavala više svjetova. Rođena je 1914. u Ukrajini u hasidskoj obitelji, sljedbenicima Chabada, jednog od najpoznatijih ultraortodoksnih pokreta na svijetu. Na njeno je pisanje, jezik i tekstove utjecao židovski misticizam. Kao ultraortodokсна Židovka, držala je do svojih tradicija.

Ipak, pisala je modernu poeziju, poeziju gotovo bez rime i težine. Njene su pjesme postale dijelom rane izraelske poezije u prvim desetljećima nakon uspostave Države Izrael.

Mlado izraelsko društvo, koje se u to vrijeme udaljilo od vjerske tradicije, u nezinim je pjesmama pronašlo drevni židovski svijet koji je u njihovim srcima probudio duboku čežnju.

Zelda nije smatrala da je umjetnost sama sebi svrha (*l'art pour l'art*). Umjetnost je imala svoju ulogu, a u njezinoj poeziji pisanje je bilo religijski čin. U jednom od svojih pisama Zelda je napisala »Mislim da bih trebala pisati [pjesme] kao da svoje priče pričam Bogu.«

Zelda je doista vjerovala da poezija ima dužnost ispuniti ulogu hasidske priče, židovske fabule i melodije. Za nju su to bili načini povezivanja čovjeka s njegovim Bogom.

Tijekom djetinjstva u Ukrajini Zelda je trpjela antisemitsku atmosferu u školi koju je pohađala. Majka ju je pokušala nagovoriti da promijeni ime iz Zelda u Ženija, kako bi je zaštitila od antisemitskih napada, no ona je to odlučno odbila. Čak ni pogromi židovskih zajednica nisu obeshrabrili mladu Zeldu u nastojanju da zadrži svoje židovsko ime.

Zelda je imigrirala u Erec Izrael 1926. godine i uklopila se u mladu židovsku zajednicu. Radila je kao učiteljica u Jeruzalemu, a jedan od njenih učenika bio je i pokojni Amos Oz, koji je i sam kasnije postao

poznati pisac. Zelda je na njega ostavila takav dojam da je o njoj i pisao u svojoj knjizi »Priča o ljubavi i tmini«.

Pri prvom čitanju, postoji nešto nevino i neuglašeno u njezinim pjesmama. Zato je važno ne samo čitati njezine pjesme, već i proučavati ih. Njene pjesme zahtijevaju dekodiranje, jer naizgled jednostavne rečenice kriju duboke svjetove koji se protežu tisućama godina židovskog stvaralaštva – od Biblije, preko Talmuda, do židovskog misticizma i hasidske književnosti, pa do moderne hebrejske književnosti i kulture.

Izraelska je kultura dinamična; sadrži različite pravce, koji se međusobno sudaraju i stvaraju spektakularan spoj svetosti i sekularnosti, prošlosti i modernosti, individualizma i kolektivismu, partikularizma i univerzalnosti i još mnogo toga. Zeldine su pjesme dio ovog posebnog mozaika i predstavljaju impresivno poglavlje u razvoju izraelskog društva i pjesništva.

Velika mi je čast predstaviti ovaj jedinstven izbor Zeldinih pjesama koje su prevedene na hrvatski. Nema boljeg načina da nastavimo graditi kulturne mostove između naših dviju država i društava od upoznavanja hrvatske publike sa Zeldom – skromnom ženom, koja je uspjela ujediniti tolike ljude koji se dive njezinim pjesmama. Duhovnost i nepokolebljiva religioznost Zeldinih pjesama privukle su mnoge ljude njenoj umjetnosti – a ne sumnjam da će privući i vas.

Uživajte u čitanju.

Veleposlanik Države Izrael

Ilan Mor

Zagreb, svibanj 2021.

KIDUŠ

Slava mojem djedu.
On je maljem od vatre i zlata
udarao po stijeni.
Pun duha, riječima je otvorio kapije
osjećajući pritom težinu na srcu
zbog godina svojeg postojanja.
Bijedan, u jami siromaštva,
usudio se u svojim mislima primati
goste, unatoč tuzi koja ga je
pritiskala, pijuću vino u čast
osvijetljenog puta.
I u tom trenu, njegovo ga je srce
izvuklo iz tame na kristalan
sjaj šabata, premda je već
bio obuzet sumnjom zbog
svojeg života.
I zbog toga na pragu kajanja.
Ali na blagdan blistava prijateljstva
Izvadio je iz svoje nutrine polja, šume,
košute i rajske ptice.
Slava svetim riječima koje
su male sestre u mekoći večeri.
I kao djed, znat će širom otvarati
vrata moje nutrine i osjećaja
povezujući me s kozmosom.

KAO CVIJET CIKLAME

Rasla sam u kući od kamena,
naoko tek onako, bez razloga,
baš kao ciklame među stijenjem.
A Jeruzalem je uhvatio moju
slobodnu dušu i nestajala sam
u njegovom svjetlu
zaboravivši svoje ime.
Činilo se zatim da se moja živa duša
našla u mraku,
zatvorena u smaragdnoj posudi,
u tajni uskog prolaza.

NEOBIČNA BILJKA

U ponoć, gorjela je
svijeća u srcu cvijeta
crvenog kao krv.
Na mojem
tužnom licu, zlatan odsjaj
slavio je blagdan.

IZGURALA SAM IZ SRCA

Izgurala sam iz srca sve riječi.
Stigao je dan kad je moja
majka usnula.
Snivat će sve do dolaska
Mesije.

VRIJEME SLOBODE

U zraku jutra bilo je skriveno
blago vremena.
Slobodno vrijeme za priče,
suze, poljupce i svetkovine.
Vrijeme za majku, baku i tete
koje sjede opuštene
u čamcu od svjetlosti i plove
polako, polako, čamcem mira,
s mjesecom i znakovima
zvijezda.

STAJALA SAM U JERUZALEMU

Jeruzalem je visio
s oblaka na groblju
s povijenim drvetom i među
ljudima koji plaču.
Nejasni su bili obrisi brda i toranj,
a smrt je govorila baš kao da me nema.

Stajala sam u Jeruzalemu
osvijetljenom suncem
koje mi se smije kao nevjesti u polju
s tankim, zelenim travkama.

I smrt reče: »Zašto si se jučer
na kiši bojala?
Ja sam samo tvoj
veliki i mirni brat.«

KAD SAM BLAGOSLOVILA ŠABATNJE SVIJEĆE

Kad sam blagosloвила svijeće
glasno su, dragi, dozivale moje
želje sa šabat šalom, a onda su
napustile zemlje života.

I kao što je govorio prorok Hagaj
drhteći da su mu korijeni Gore
i ja sam tako šaputala: »Šalom tebi,
šalom tebi, dušo moja.«

S mojim suzama pomicao se
u plamenu cijeli zid i pretvorio
u blistavo zlato.

I toliko je svjetla bilo oko mene
i toliko bola.

Činilo se, još samo trenutak,
i duša će me napustiti.

SUNCE JE KOD MENE

U jarkom svjetlu moje duše
sunčev sjaj kao liječnik
zacjeljuje rane.
I moje srce je poput zlatnog pojasa
s razderanim šabatom umrljano krvlju.
Duša mi je teška poput zemlje
i vičem: »Kuća mi je prazna
poput palače od leda.«

Godine i vrijeme, sve kao da je
otišlo nekamo prema planini.
U ledenoj palači, razlomljen je stol
sa suzama mekim kao plašt.
Sunce, zašto si odjednom
smeđa mrlja?

I bliještiš pored mojeg kraja.
Stvoritelju, prepao si me.
Jer uzdizanje je u praznini
prema moru neba koje je dim.

CRNA RUŽA

Jesu li moje čežnje stvorile
crnu ružu u srcu i oblikovale je kao cvijet
ili su tvoje čežnje probile opnu mojeg sna
i ušle u njega?
U snu sam te molila da mi daruješ naušnice.
Moljakala te za njih, što u zemlji budnih
nikad ne bih učinila.

SITAN PIJESAK, STRAŠAN PIJESAK

Moja duša stoji udaljena,
tugujući i uzmičući pred nasiljem
ljudi, strojeva i zmija.
Neću ploviti potajice noću s vjetrom
prolazeći kroz lišće, ponesena blagdanskim
običajima na stazi živih.

Jer ako moja duša bude ležala udaljena,
negdje izvan mene, neće čuti ime koje joj
šapućem i zaboravit će blagoslov sunca
i zidine brda i ostat će skriven izvor govora
koji svijetli u tami.

Ako mi je duša izmakla, umotana u
paukovu mrežu i protjerana iz života i dana,
doći će s obale mora sitan pijesak
i prekriti sve šabate.

I sve neravnine.

Samo će plač duše ostati misterij pred
nevidljivim Bogom.

Sitan, strašan pijesak sve će zamesti i
duša će biti njime ugušena ako bude živjela
daleko od mene.

EREV JOM KIPURIM

Na erev Jom kipurim
životno iskustvo biva drugačije
od onog koje smo ranije imali.
U tišini, otok je more
osvijetlio svijećama.
Tamo si me prisionio na svoje
bolno srce prije Svemogućeg,
prije nego što si otišao moliti
sa svim drugima u hram
kao jedno od mnogih stabala u šumi.
Na erev Jom kipurim isplovili smo
dalje od onog što smo iskusili na
početku.

U SATU MOJE ZAMIŠLJENOSTI

U satu moje zamišljenosti
sve je daleko od mene.
I uživam u ljepoti vinove loze.
Sjena je mira nad Jeruzalemom i
čujem cvrkut probuđenih ptica
okružena glasovima dječice.
Ni o kome nisam ružno govorila,
Nikoga izdala.
I moje osjećaje ne dotiče strah
koji dolazi iz tame.
Dušom mi je prošao nježan drhtaj
i zatim prolazi kroz lišće
i dodiruje svjetlo Neba.
Nevidljivi Gospode, spasi me od
loših vijesti koje guraju u mrak i
lome mir srca i sve što je moj
život, sve što su moji dani.
Strašan je Sudnji dan, a opet tu
na Zemlji ljepota i dalje blista
u vinogradu.
I sve je svečanost.

STARE JELE

*Je li dopušteno naljutiti drveće,
rekao je dječak očiju kao naslikanih.*

Kad se snijeg otopio, izašli su iz
ruševina muškarci obješenog lica
da posijeku stare jele koje su godinama
stajale pred planinama.
Svježe grane koje su bacili na gomilu
gazili su nogama.
Grane su se opraštale lakim pokretima.
Zatim su bačene kao zelenkasta sjenka na smeće.
Miris smole se udaljio.

SUDJELOVANJE U ŽALOSTI

Taj čovjek utisnuo je u mene
kao u vosak svoju nesreću.
Svjetlo njegove duše je pobjeglo,
a anđeli mu nisu bol ublažili.
Samo su došli i otišli Gore.
Smrt i život još se nisu razdvojili.
Moj Bože, poštedi me patnje
i ovo nebo ne uzmi od mene.

*

Ujutro sam mislila
da se čar života više neće vratiti.
No odjednom, Sunce mojoj kući
daje život.
Na stolu, pozlatilo je kruh i čaše.
Što je s tugom? I u njoj je svjetlo.

U SNU

Šetali smo noću gradom
punim slavlja.
Sve oko nas bilo je okupano svjetlom.
I moje je srce oživjelo kao stablo
posađeno pokraj vode.

Sa mnom je koračao čovjek visok i lijep.
Odmaknut od mjeseca.
Njegova je duša, Bože, bila pred Tobom.

PRIJATELJSTVO BIJELOG JASMINA

Žanet i Robiju

Bijel, lijep i mirisan jasmin
narastao je u lončanici.
Miris koji se širio sakupio se na
dlanu gdje je spavala moja
duša sanjajući o izvoru vode.

NARANČASTI LEPTIR

Narančasti leptir pronalazi
sebi put posred rijeke koja
je sva od boja i silazi
na cvijet sličan sebi.
Čini se kao da je njegova zvijezda.
I tada se budi nada u srcima.

Ali kad se narančasti leptir
udaljava od umorne čaške cvijeta
i nestaje na obzorju,
u svijetu zavlada trenutak samoće
u kojem se gubi
čovjekova duša u beskraj.

U ONOJ NOĆI

U onoj noći, sjedeći sama
u tihom dvorištu, gledala sam
zvijezde.

U srcu sam se zavjetovala da ću svake večeri
jedan trenutak posvetiti u čast ljepoti
Onom koji je Svjetlo.

Ipak, nisam održala zakletvu premda mi
se činilo da nema ničeg lakšeg od toga.
Zašto?

Pronašla sam da moja misao nosi palaču
od onog što sam vidjela poput ptice koja
nosi u kljunu perje, slamku, mrvicu blata
za gnijezdo.

I ako nema ništa drugo, ona nosi moje osjećaje
od kojih će sagraditi kule
i činit će se pritom kao da nosi i papir
koji se kovitlao po dvorištu.

I korake mačka i prazan pogled poznanika
i odlomak sa stranica knjiga.

Sve ono od čega sam načinjena.

Zašto nisam održala zavjet?

Jer sam vjerovala da ću,
ako gledam u visinu svojim mislima,
nositi sve svjetlo sazviježđa.

Vjerovala sam da ću tako gledati
iz noći u noć i da će zvijezde postati
moje druge, da će postati moja djeca.
Zašto nisam održala zavjet?
Jesam li bila zavidna moreplovcima
ili onima koji žive na obali oceana,
a svjež vjetar s mora prodire u njihove misli
i uvlači se među obitelji?
Taj vjetar je bljesak u očima, dok se
igra s njihovim pokretima.
U žurbi sam rekla kako je taj vjetar mjera
za ono što rade i za veličanstveno more.
U žurbi sam rekla da to ipak nije dovoljno
za stazu čovjeka.
Za one koji gledajući u oči jedni drugima
vide Božje djelo bez ograda, bez zapreka.
Uvijek sam plakala da sam zatočena
među zidovima kuće, zidovima ulice,
zidovima grada, među zidovima brda.
One noći kad sam sjedila sama u tihom
dvorištu, odjednom sam otkrila da je moja
kuća podignuta na obali mjeseca i zvijezda.
I da živim na mjestu gdje sunce na obzorju izlazi
i zalazi.

S DJEDOM

Kao naš praotac Abraham
koji je obnoć brojao zvijezde
i kojem se obratio Stvoritelj
želevši da prinese na žrtvenik sina,
tako je i moj djed bio s potpunom,
gorućom vjerom u srcu i pogledom
upravljenim Gore.

Mio starac.

Padao je snijeg.

Ljudi su vani vikali da nema zakona ni suca.

A u ruševnoj djedovoj sobi iz pukotina u zidu
pjevali su kerubini
o nebeskom Jeruzalemu.

UPALITE SVIJEĆU

Upalite svijeću i pijte vino.
Šabat je polako preuzeo
sunce na zalazu.
Spustio se kao ruža koja silazi s neba.

Tako će šabat zasaditi veliki svijetli cvijet
u tjesnacu srca i ostat će tu na gozbi
u odjeći Kralja Neba.

Hoće li izrasti ruža besmrtnosti
u srcu slavlja?
Hoće li izrasti ruža u generaciji robova
spremnih za uništenje, u naraštaju
robova spremnih za smrt?

Zapalite svijeću. Pijte vino. Šabat
polako silazi. I u ruci šabata je cvijet
sa suncem koje zamire.

MRTVA PTICA

Ja sam beživotna ptica.
Mrtva ptica sa sivim plaštom na sebi.
To mi je rekao jedan obješenjak.
Odjednom, prekrilo me
jutarnje svjetlo na bučnoj
tržnici.
Bila sam ptica sa
skrivenom pjesmom.

PJESMA DJETINJSTVA

Bila sam leptir
nestvarnog i nestalnog kraljevstva.
Iščeznule su mlade godine tražeći slatkoću.
I dodirnule su dno mora.

Hoj, hoj, hoj, moj otac i moja
majka plaču na obali.
Čemu plač?
Dno mora božanska je kočija.

NEVIDLJIVI KARMEL

Kad umrem
i prijedem u drugu stvarnost
nevidljivi Karmel u meni
bit će moja sreća,
čije su iglice, češeri, cvjetovi i
oblaci urezani u moje tijelo satkano od
vidljivog Karmela, s alejom borova koja
se spušta do mora.

Je li užitak crvenog zalaza
mjesto umiranja u meni?
Užitak mirisa.
Trenutak vodene izmaglice i
pogled povratka na jeruzalemsko
nebo prema Svevišnjem.
Je li u Njemu izvor umiranja?

*

U njegovim su očima
pjevale rajske ptice
i zlatno perje padalo je
po knjigama.

Djetinjasto tvrdoglava
pomislila sam
kako smijeh nije prikladan
pobožnom čovjeku s bradom.
Kako nije prikladan ocu.

KIŠA KOJA PADA NA SUNČANA BRDA

Kiša koja pada po sunčanim
brdima prekriva zapušten,
tugaljiv vrt pjesmom o vodi.
Lišće pleše i skakuće i moje
loše raspoloženje nestaje.
Male voćke s plodovima
pune su snova o potocima
meda i šećera.
I zovu me mojim imenom.
Na plodovima je kruna rastanka od cvijeta
dok oblak slika zlatnom vodom.

SUNCE JE OSVIJETLILO VLAŽNU GRANU

Sunce je osvjetlilo vlažnu granu.
Zjenice su lovile zlatne listove
dovodeći noć i dan u krv mojeg srca.
I promijenili su svoj oblik.

I kad su listovi stigli do duše
i njezine samoće,
postali su daleki svjetlonosni znakovi,
blijesci, drevni simboli i poruke s neba.

TI ŠUTIŠ

Ti šutiš o svojem skrivenom svijetu.

Brdo je prekrilo

sva mjesta po kojima sam hodala.

Prekrivam tvoju šutnju

slovima i glasovima.

Prekrivam ništavilo

pticama koje dolaze piti vodu

i zmijama.

Da. Zmijama.

Nije bilo stvari koju nisam zvala.

Jer bojim se da u mraku neću

razlikovati živu vodu od usahljih

bunara.

KAD SI BIO OVDJE

Kad si bio ovdje,
štitio me tvoj smeđi pogled
dodirujući naše misli.
Iznenada, jedna uz drugu.

Kad si bio sa mnom u prolazu,
zidovi su bili poput nekadašnjih
stanara koji su navečer pripovijedali
stare priče dok smo pili čaj.

Sada zidovi više nisu zaklon
nego stoje zarobljeni u šutnji
ne sluteći moj rasap.
Sada su samo boja i vapno,
nešto potpuno strano.
Materija koja ništa ne zna o smrti.

*

Čak su i bademi napustili
blagu tišinu i odletjeli
s vjetrom svojim tankim
ružičastim krilima.
Moj prozor se otvorio
poput večeri sivim
jeruzalemskim brdima.
Srebrne rijeke koje su svjetlucale
u zraku, čistile su mi dušu.
Pjevale su: vrata su se zatvorila
pred tvojim licem,
ali mnoga su još otvorena
u bijelom moru.

BURNI DIJALOG

Burni dijalog
između žene uronjene u tugu
i sunca u visini.
Nježnim, drhtavim jezikom
svjetlonosnih zraka strahovala
sam od tkanja duginih boja.
I kad žena odjednom zatvori
oči, dolazi joj u susret crveni val.
Pokriva je paunovim perjem
koje je naslikao zrak.
Kad ona samo na trenutak zatvori oči,
tamno more proguta svijet.

KAD JE ŽIVIO KRALJ

Kad je živio kralj
čast njegove kćeri
bila je unutar kuće.
Sada je kuća ruševina, sva u komadićima.
Kad je živio kralj
vladala je skromnost
i znalo se za blagdan.
Kad je živio kralj
šabat je bio poput ruže, a sada je rana.
Kad je živio kralj
mislili u srcu bile su ptice
koje su letjele u predvečerje
iščekujući smiraj večeri.
Sada su moji korijeni otkriveni
i ljudi gaze po njima.

NE ODBACUJ ME

Sjećanje se priklonilo duši
dodirujući jecaj u grlu.
Taj dodir budi moje ožiljke.
Teško je izgubljenom srcu
u tami s riječima.

Ne odbacuj me.

A kad se probudim iz sna
okružena mrakom,
javi se moje staro pokućstvo
pucketanjem.

Ne skrivaj svoje lice od mene.

Kad se probudim pomislim,
jesu li sve priče koje žive u mojoj duši
zadobile slatkoću?
Jesu li priče moja tvrđava?
U žalosnom času dirnula
me je nježna ljepota cvijeta.

Kad se probudim jecajući, da barem
znam, kamo Nebo vodi moj život.

OČARANA PTICA

Kad se mlado, slabo tijelo ruši
sa zebnjom otkriva kraj duše.
Nisko, obično drvo izjedeno
prašinom odjednom se budi
zelenim listovima.
Iz mirisa ništavila
procvast će urešeno ljepotom.
U krošnji na vrhu je
očarana ptica.
Čarobni ljetnikovac.

DRVO AKACIJE

Zelenkasto drvo s miomirisima
preuzetim iz doline ostalo je vjerno
sebi na uzvisinama Jeruzalema.
Udaljeno od svih žalovanja igrat će
se malim, zlatnim vijencima.
Oživjet će moj sagorjeli, nježni ja.

TIHA JEKA

Ova grana u mojem vrču
sa žutim, mirisnim cvjetovima
javila se u duši
tihim odjekom ljetnih uzvika.
Jeka ljeta nestalog u gorkom
danu.

MOJA SAMOTNA DUŠA

Cvijeće i kukci došli su mojoj
duši s mirisima i zlatom
i veoma tankom crtom da
me iskušaju zagonetkama.
Svjetlo i horoskopski znakovi
donijeli su duši putanju nebeskih kretanja,
iskušavajući je u beskonačnosti.

U predvečerje, kad bol jača,
odjednom nadolaze riječi s
violinom, harfom i bubnjem,
da sviraju tugovanju duše,
pjevujući o ljepoti cvijeta.

CIJELU NOĆ SAM PLAKALA

Cijelu noć sam plakala
Ribono šel olam, Gospodaru svijeta,
pitajući se, postoji li smrt bez nasilja,
smrt slična umiranju cvijeta.

Svu noć sam molila da sam zemaljski
prah i da poživam u miru gledajući
visine neba, i još, i još i još,
opraštajući se od njihove ljepote.

Svu noć sam mislila o mnogima
koji žive u mojim bolnim grudima,
kao i o pričama koje im pripadaju.
Trebalo upaliti svijeću i gledati u
njih prije nego što me smrt snađe.

GREĐICA ŠAFRANA

Gredica šafrana
vlažna je od rose i suza.
Duša zaziva blagoslov svijeća
moje mlade susjede (ona je preko zida).
Tako mi je dragocjen njezin plač
Svevišnjem da bih sagradila
visoki zid oko te gređice
i zaštitila od zimskih oluja
njezinu procvalu dušu.

*

Bili smo poput ježeva,
poput srna i poput zmija.
I opazili smo da je njegov prigušen
glas pun jauka kao vlažna
jesen u tuđini.
A njegovo bijelo lice
kao izrezan papir iz stare knjige.
A on je ježeve, srne i zmije nazivao imenom:
divne ruže i moja životna radost.
Jer nije bio stijena, brdo ni Kanaan.
Nakon njegove smrti pamtili smo
da su mu oči bile pune sjaja
i tajni blagih poput jeruzalemskih noći.

*

Probudih se. Kuća je
osvijetljena, ali u njoj
je samo tuga i žalost,
nema radosti sunca koje
izlazi i zalazi, nema brda i
vatre. Ljepota se zabila
poput noža u srce.

*

Sve se izjalovilo, a tuga je
poprimila potresni okus
srama pred živim bićem.
Ne znam hoće li čempresi
u mojem dvorištu
biti dobri prema meni.
Hoće li ta stabla preko puta
mojeg balkona biti
moji gostoljubivi prijatelji
kao što je bilo stablo kruške
dajući plodove golubovima
i iznenada doletjelim pticama.

NA DRUGOM KATU

Kad tajnovita noć zatamni
moj prozor, soba ne traži
odgovor od tame, ne pita
poput hrama što jest i što
nije, što je Gore, a što Dolje.
U mojem prostoru ima puno stvari.
U ormaru je meni drago pismo.
Moja soba neće postavljati pitanja
o izlasku i zalasku, odakle i kamo,
dovoljno joj je sunce koje donosi
zlatni pladanj i mjesec srebrni.
(Ništa neće upitati čak i da umrem)
Soba ima i balkon s kojeg ću gledati
između čempresa u daljinu, pored
veselih pupoljaka i mirisa.

Moje su sobe u kraljevskom gradu
gdje stabla i kamenje
odgovaraju s amen.
Zamolit ću Gospoda za sreću
slatkog ploda čije je ime šalom
i za vedro ljeto bez teškoća.

GRANA JASMINA

Ljepota se otrgnula od stabljike
koja vene, pobjegla od usuda
i više se nije vratila
zemlji ni uvelim listovima.

Ljepota se pretvorila u anđela i
zaboravila na granu jasmína.

DVIJE STRANE SVIJETA

Vide prekrasan dan i kažu
jedna drugoj da će napustiti
zaštitu zidina, stvari i slova.
I oprat ćemo dušu u rosi na
sjenovitom, tihom brežuljku.

Moja mlađa sestro,
ako pogledamo u sumrak na brda,
mi se nalazimo na dvije strane svijeta.
Ti si na tropskoj punoj života,
a ja u molitvi
da se rijeka ne zaledi.

SLABAŠNO SVJETLO ZA ŠLOMIJA

Leptir u raju priljubio se uz cvijet
koji sam ujesen posadila.
Uzvišena slova na leptirovim
narančastim krilima Božji su znakovi.
U tim znakovima iskrice su se
pred mojim očima utopile u
prostoru.
Svjetlucalo je samo slabašno
svjetlo Šlomija.

DJECA U DOMU ZA SLIJEPE

Pleli smo vijence u vrtu
njihovog sumornog doma.
A laticice ruža lebdjele su u zraku.
Mali dječaci upadali su
bijesni i blijedi s divljom usredotočenosti
prikradajući se zvucima svemira i
tapkajući na licu svijeta.

Obavio ih je miris ruža, ali se
nisu prepuštali blagom užitku.
Samo su se beskrajno trudili
pronaći tajni put do srca sunca.
Put neviđenog.

TKO MOŽE ODOLJETI LJEPOTI SVJETLA

Nosim svoju ljutnju da je pokažem svjetlu
tražeći utjehu u njegovoj ljepoti.
Ali nisam bila pred svjetlom, nisam bila dobra.

»Zašto je tvoj život mračan?« reče svjetlo.
»Pa nisi u bezdanu,
to je sigurno nedostatak ljubavi.«
I plakah.
I plakah jako puno.

VEOMA STARA PJESMA

Ta veoma stara pjesma
kraljevskim jezikom
probudila je život u meni
otjeravši neraspoloženje.

Pjesma naraštaja
koja je davno utihnula
vrátila me u život.

OTOK

Gazim po zemlji
kao po živom tijelu
poput brodolomaca
koji su stajali na leđima kita,
jer su ih oči prevarile.

Gazim po tlu na kojem govore
voda, korijeni, metali,
njihov žamor zaglušuje i
uznemiruje mi srce.
Zrak se giba. I pjeva, a u visinama
rasprskavaju se svjetovi.

Samo je pomisao na Boga
otok u vrtlogu.

DALA SAM TISUĆU ZAVJETA

Molila sam da mu se
svijeća ne ugasi.
Tisuću puta sam se zavjetovala.
Tisuću puta dala sam zavjet
na brodu koji tone.
Vidim njegove muke.
Ne vraćam se kući, ne tražim spas
od bezdana u knjizi.
Udaljila sam se od svih stvari
koje potječu od želje za ljepotom.

Zidovi se ne mijenjaju, ali mjesto
više nije isto kao što je i ova
smrt različita od života.

U HODNIKU

U hodniku, jedna je žena
htjela reći nešto bitno.
Nešto značajno, a ja sam
uzvihnula: »Ništa nije važno,
jer su njegovi dani odbrojani.«

LUTAJUĆI MUZIČARI

Daliji Cohen

Lutajući muzičari
stižu u zeleni toranj.
Melodija nadolazeće zore
skrivena je u krošnji
sa zborovima predvečerja.
Iznenada dolaze maleni
muzičari s crnim kljunom,
odjeveni u blještavu,
raskošnu odjeću.

A ti? Odmjeravaš pjesmu
ptica na vagi od jaspisa,
pun strahopoštovanja prema
tajnama drugačijeg napjeva.

KITOVI

Što je tako prestrašilo kitove
da su u jatu pobjegli
pod nebeskim svodom?
Uplašeni, stigli su iz
dubine oceana da uginu
na pustom pijesku.
Uzalud su znanstvenici baterijskim
lampama osvijetlili ludilo
njihova straha.
Tajna koja živi u mračnim
planinama osluškuje riječi
smješajući se u sebi.

U TOJ ZVJEZDANOJ NOĆI

U toj zvjezdanoj noći
moje je djetinjstvo potražilo
Stvoritelja svijeta.

Godine teku poput vode,
nikakva tuga, nijedan čovjek
neće moći učiniti da zaboravim
na razdaljine
koje su me odvojile od svega.

POHVALE MALOM BALKONU

Odjednom misli ujedaju do krvi.
Ali, večer se spustila.
Zanoćilo je. I tako se
zamračila moja ulica, zatamnila
se u daljini brda, u gradu koji nije
moj i more je potamnilo.
Na balkonu bez krova promatram
taj čudesan događaj.
A čar moje mašte
meditacija je u beskonačnoj noći
u srcu pustinje
okrenuta prema dalekoj, bezgraničnoj tami.

Zorom se moj mali balkon
pretvara u vrata izlazećeg sunca.
A kad ustanem,
ta vrata žare.

CRNI LEPTIR

Iznenada se u dvoranu probio
mračan došljak iz pakla.
Crni leptir, glasnik loših vijesti.
Dodirnuo je moje lice
svojim velikim krilima.
Neka je blagoslovljeno Nebo
što sam u tom trenu dušu spasila.

DVA TEMELJA

Plamen kaže čempresu:

»Kad vidim koliko si miran i ponosan,
nešto u meni podivlja.

Jer kako je moguće prolaziti kroz
ovaj strašan život

bez imalo ludila, bez imalo
duha u sebi, bez imalo mašte,
bez imalo slobode, sa starom
i hladnom uznositošću?

Kad bih mogao, zapalio bih
ono što zovem kalendarom
godišnjih doba i tvoju prokletu
ovisnost o zemlji, o zraku, o suncu,
kiši i rosi.«

Čempres šuti, jer zna da su u
njemu i ludilo, sloboda i mašta
i duhovnost, ali plamen je taj
koji ne razumije.

KAD ČEŽNJA

Kad čežnja razmrsi
tvoju svijetlu kosu,
ona šapuće: »Prestanite s čežnjama,
opterećuju me.
Ja sam zaručena noćnom rijekom
koja je strašnija od mora,
rijekom čije je ime samilost.«

*

U toj čudnoj noći,
netko je upitao: »Je li moguće
promijeniti prošlost?«
A boležljiva žena ljutito je odgovorila:
»Prošlost nije nakit zatvoren
u kristalnoj kutiji.«
Nije ni zmija u boci s alkoholom,
prošlost se kreće unutar sadašnjosti.
A kad sadašnjost padne u jamu, s njom
odlazi i prošlost.
I kad prošlost pogleda u nebo,
to je uzdizanje cijelog života.
A život koji je bio postaje veoma dalek.

*

Rekao sam svojoj duši:
»Otvorimo vrata za čarolije i zmije,
vrata za razmišljanje
kroz koja neće ući očekivano.«
A u mojim riječima bio je prah laži
i malo dobre prisile prema
lišću i suncu, bliskim prijateljima
i glasovima u knjigama.
(snažno zovu)

A tražila sam tišinu. Rekla
sam: »Blagoslovljen Svevišnji.«
I da sam isplovila iz očekivanja
koja su vulkan sunca, dno
rijeka, divlji vjetrovi
koji crvenom prašinom
pokrivaju svijet.

Ali usamljeni čovjek je mrmljao:
»Jednom je postojao u svijetu
Abraham koji od duše Stvoritelja
nije uzeo nijednu nit.«

ČUĐENJE

Čuđenje da sam još ovdje
htjelo je znati što je spasilo
moj duh kad je ušao u
nemire noći u kojima su se
vrata zatvorila.

Što je umirilo prestrašenu
maštu u zimskim olujama?
I kako na moju tugu djeluju
blagdanska slavlja dok
zlatni tučak koji se pomiče
odnosi zbilju ili maštu?

Srce moje, srce moje, kako
je sve to daleko od ljubavi rose,
od živog glasa.

BOROVI ZAČUĐENI SUNCEM

Pustili su snažan miris,
ta nevjerojatna moć iz nutrine
rasta učinila je ponovno od
mene stanovnicu svijeta.
Ali ono najvažnije, snaga
nije rekla: »Zašto je Bog
naumio da biljke rastu iz
zemlje, kakav je smisao mojeg
života i koja je svrha moje smrti,
to nikad neću spoznati
u ovom svijetu.«

DRVO ŽIVOTA

Mladi se čovjek smijao.
Nakon toga je očima punim
sjaja i mudrosti pričao o
programu meda i bilja
i opasnostima.
Nije se uplašio.
Njegovu ženu i djecu
obasjalo je sunce.
Njihova ljubav odaslala je znakove
mojem zalazećem danu.
Ova je obitelj drvo života u
stjenovitom gradu.

*

Kad se stijene osipaju
vjetar nosi morsku sol
stotinama kilometara daleko.
To je moćno djelo Stvoritelja.
A jedna ptica pred tim čudom
tvrdoglavo pjeva i doziva
glasove ptica želeći da uđu
u njezinu dušu, čeznući da
je probude iz mraza i da je
izvade iz ledenog mora
i spase.

SVATKO OD NAS IMA IME

Svatko od nas ima ime
što mu ga Bog odredi,
a nadjenuše mu ga roditelji.

Svatko od nas ima ime
prema svome tijelu i svome osmijehu
ili načinu odijevanja.

Svatko od nas ima ime
što mu ga dadoše planine
i zidovi oko njega.

Svatko od nas ima ime
dano mu od zvijezda
ili susjeda.

Svatko od nas ima ime
dano mu od grijeha
ili čežnji.

Svatko od nas ima ime
dobiveno od neprijatelja
ili dano iz ljubavi.

Svatko od nas ima ime
izraslo iz slavlja
ili zanimanja.

Svatko od nas ima ime
što ga razotkriva
povrijeđena i zaslijepljena.

Svatko od nas ima ime
primljeno od mora
i ono koje nam daje smrt.

MJESEC PODUČAVA BIBLIJU

Mjesec podučava Bibliju.
Ciklama, mak i planina
slušaju s veseljem.
Samo djevojčica plače.
Mak ne čuje njezin plač,
mak sja u Tori,
mak gori poput stiha.
Ciklama ne sluša plač, ciklama
gubi svijest od slatkoće tajne.
Planina neće čuti plač.
Planina je utonula u misli.

Ali ovamo dolazi vjetar
Tih i mirisav da štuje nadu,
da pjeva o srcu svakog letećeg
jahača, svakog vatrenog lovca
otplavljenog do kraja mora.

ZAPALI SVIJEĆU

Zapali svijeću,
popij vino.
Polako je šabat preuzeo
sunce koje tone.
Polako se spušta šabat da zasadi
golemi sjajni cvijet
u slijepom i praznom srcu.

Kako može šabat zasaditi pupoljak
anđela u srcu ushićene puti?
Može li ruža besmrtnosti rasti
u generaciji porobljenoj do uništenja,
naraštaju porobljenom do smrti?

Zapalite svijeću!
Pijte vino!
Polako se šabat spušta.
A u njezinoj ruci je cvijet.
U njezinoj ruci sunce je koje
tone.

MOJ MIR

Moj mir povezan je
koncem s tvojim.

A ljubljani blagdani i
slavna godišnja doba bogata
mirisom cvijeća, voća, lišća
i vjetrova, maglom i kišom,
iznenadnim snijegom
i rosom, vise na niti čežnje.

Ja i ti i šabat.
Ja i ti i naši životi
u posljednjem utjelovljenju.
Ja i ti
i laž.
I strah.
I prekidi.
Ja i ti
i Stvoritelj
nebesa koja nemaju obale.
Ja i ti
i zagonetka
Ja i ti
i smrt.

TEŠKA TIŠINA

Smrt će stvoriti veličanstvenu razliku
između vatre i vode
i baciti je u bezdan.

Teška tišina sagnut će se
poput bika nad imenima
koja smo dali pticama na
nebu i životinjama u polju,
večernjem nebu i golemim
udaljenostima u svemiru,
i stvarima skrivenim u oku.

Teška tišina sagnut će se poput bika
nad sve riječi.
A bit će mi teško odijeliti se
od imena stvari
kao i od samih stvari.

O, Ti koji znadeš tajne
pomozi mi da shvatim što
da tražim.

*

Posljednjeg dana neću plutati
u svemiru
da oblak ne proguta
tanku vrpcu u mojem srcu
koja dijeli dobro od zla.
Nema postojanja
bez munja i groma
koje čuh na Sinaju.

Pisanje kao molitva

U Izraelu, kad netko kaže »Zelda«, nema dvojbe o kome se radi. Kao pjesnikinja, u svojoj zemlji imala je status o kojem većina pjesnika može samo sanjati.

U njezinim stihovima žive u simbiozi životi gotovo nezamislivo siromašnih Židova u Rusiji, šumski pejzaži, kameni gradovi Palestine, brda Judeje, polja, čestice morskog zraka i grane jasmína. Mistika, kaba-la, hasidizam, tradicionalno židovsko vjersko učenje. Sve to Zeldu čini Zeldom. Jednom i neponovljivom.

Njezin djed, kojeg često spominje u svojim stihovima, pripadao je veoma poznatoj lozi hasidskih rabina iz obitelji Schneurson. A njezina majka Rahela također je iz poznate obitelji Hen Gracian čija povijest seže do 11. stoljeća u Barceloni.

Zelda je rođena u Rusiji 1914. godine, a u dobi od dvanaest godina obitelj je preselila u tadašnju Palestinu. Nažalost, vrlo brzo nakon dolaska u novu sredinu, umiru Zeldin djed i otac, a ona s majkom živi u Jeruzalemu, kojeg je Arieh Kaplan, poznati judaist, nazvao dužicom u zjenici univerzuma. I u tom drevnom gradu, u kojem kamen bjelinom bliješti na suncu, Zeldu zatičemo u školi za učenice iz religioznih obitelji. A nakon toga školuje se za učiteljicu. No poezija će zauvijek ostati srž njezina života.

Jedno vrijeme Zelda živi i u Tel Avivu i Haifi, posebice je zavoljela brdo Karmel, ovjekovječila ga u svojim pjesmama. One su slikovite i tako otkrivamo i njezinu nikad ostvarenu želju da upiše slikarstvo na umjetničkoj akademiji Becelel u Jeruzalemu. Ali, živjela je u oskudici i nije se mogla posvetiti slikarstvu nego pisanju poezije koja je oslikavala stanja njezine duše kao i prirodu koju je voljela. U trideset šestoj godini života udala se za čovjeka imenom Arieh Miškovsky koji ju je poticao da piše pa je uz njegovu podršku godine 1967. objavila svoju prvu poet-

sku zbirku »Slobodno vrijeme«, pa zatim knjigu »Nevidljivi Karmel«, koju je namijenila suprugu koji je umro 1971. godine.

Nastavila je pisati poeziju i objavila je zbirke »Ne budi daleko«, »Sigurna planina«, »Onkraj svih daljina« i druge. Napokon, odlučila je u Jeruzalemu promijeniti mjesto stanovanja i iz veoma ortodoksne sredine našla je dom u svjetovnijem miljeu pa se i tako kroz susrete s novim poznanstvima, svjetonazorima obogaćivala na drugačiji način, a njezina dobrotu bila je temelj na kojem su počivala novostečena prijateljstva i te njoj bliske osobe naziva »prijatelji moje duše.«

Razboljela se i umrla 1984. godine, okružena pažnjom i ljubavlju prijatelja.

Kroz cijelo Zeldino stvaralaštvo kao nit se provlači židovska mistika, religija, njezina duboka vjera u Jednog, Svemogućeg. Dobila je prestižne književne nagrade Bialik, Brenner i Wertheimer. A poklonici njezine poezije potjecali su iz različitih društvenih slojeva. Bilo je tu studenata vjerskih škola (ješiva), vojnika, akademski obrazovanih građana, ljudi svih dobnih skupina. Mnoge su Zeldine pjesme i uglazbljene i doista, u stihove je utkana muzika sfera univerzuma koje sve žive zajedno u njezinoj poeziji s Talmudom, Torom, kabalom, hasidizmom 18. stoljeća, židovskim legendama, srednjovjekovnom filozofijom, liturgijom. U pjesmama je i živi svijet židovske francuske Provanse i Španjolske 12. i 13. stoljeća.

Danas, kad se čitaju Zeldine pjesme, njihov odjek i dalje živi u srcu njezina naroda, ali i izvan granica Izraela i svjedoči o danima svjetlosti i tuge, ljubavi i bijede, o usamljenosti i tajni smrti. Ponekad su Zeldine pjesme veoma hermetične, ali ona stvara iz svoje apsolutne slobode i ne osjeća potrebu za nekim daljnjim tumačenjima što je htjela izreći. Stihovi često odišu tjeskobom, a onda odjednom svjetlošću sunca i svijetlim tragom mjeseca na vodi, sve je izraženo veoma nježno, fragilno kao da nije imala nikakav strah, stavljajući čitateljima na dlan svoju dušu i srce. Držala se hasidskog učenja koje kaže da svaki tekst koji čitamo biva osvijetljen s onoliko svjetlosti koliko je imamo u sebi. Slijedom te tradicije koja njeguje kratku formu ona najčešće koristi u stihovima sažet stil pisanja.

Nerazdvojan dio njezina pjesničkog svakodnevnog života čine biljke, priroda, stabla pinija, sjene Karmela kao i grane jasmina. Često piše i o moru, ali i snijegu i hladnoći u Rusiji. Opisuje sve to kroz svoje djetinjstvo i odrastanje. Ali nakon njezine smrti 1984. godine kao da čujemo »tešku tišinu« o kojoj piše i da kad odlazimo s ovog svijeta da ništa nije onako kako zamišljamo. Tajna ostaje tajnom.

Pred čitateljima je prvi prijevod Zeldinih pjesama s hebrejskog na hrvatski zahvaljujući Sonji Makek i Ramiju Željku Shoreshu, a kod prevođenja zahvaljujem na dragocjenim savjetima i pomoći koji su obogatili stihove ove knjige i Iskri Pavlović.

Jasminka Domaš

B I B L I O T E K A   G E A

Zelda Schneurson:
Svatko od nas ima ime

Nakladnici:

STAJER GRAF d.o.o.
Židovska vjerska zajednica BET ISRAEL u Hrvatskoj

Za nakladnike:

Stanko Jerkić
Aleksandar Srećković

Urednica:

Jasminka Domaš

Lektorica i korektorica:

Ružica Aščić

Grafički i tehnički urednik:

Zlatko Rebernjak

Crtež na naslovnici:

Rafael Talvi

Prijelom i priprema za tisak:

Grafički studio FORMA ULTIMA, Zagreb

Tisak:

STAJER GRAF, Zagreb, 2021.

ISBN 978-953-8105-23-4 (STAJER GRAF)

ISBN 978-953-7926-19-9 (BET ISRAEL)

CIP-zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 001102610

Na potpori zahvaljujemo Savjetu za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske.